

TIPS EN NUTTIGE INFORMATIE
OM BIJEN TE HELPEN
IN UW EIGEN OMGEVING

GEEF DE BIJ EEN
BLOEMETJE

Zorg voor ons landschap
RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Hoe helpt de bij ons en hoe helpen wij bijen?

*“Bzzz..
Hallo,... bzzz..
Kom mee naar
de boomgaard
langs de dijk om de
bloesems te bestuiven.
We kunnen alle
hulp gebruiken.”*

Is onze
toekomst dat
we machinaal

– met de bestuivingsmachine –
of handmatig – met een penseel –

de bloemen moeten bestuiven? Zo'n vaart zal het toch niet lopen? We horen natuurlijk liever het gezoem van bijen, hommels en zweefvliegen die dit werk graag en duizend keer beter doen dan wij mensen! Zij zorgen op die manier voor heerlijke appels, peren, pruimen, kersen en nog veel meer. Laten we zorgen dat het zo blijft. Bijvoorbeeld door het bieden van nestgelegenheden, maar vooral ook door het planten van bomen, struiken en planten, de zogenaamde drachtplanten. U krijgt in dit boekje tips en ideeën.

HET GAAT NIET ZO GOED MET DE BIJEN

Jammer genoeg gaat het niet zo goed met de bijen in Nederland. Niet alleen met de honingbijen in de kasten van de imkers, maar ook niet met de wilde bijen en andere insecten die een rol spelen in het bestuiven van bomen, struiken en planten.

OORZAKEN

Wetenschappers noemen verschillende oorzaken: de biodiversiteit neemt af, ziektes nemen toe (varroamijt) en het gebruik van insecticiden en pesticiden. Het lijkt erop dat bijen meer vatbaar zijn voor allerlei ziekten, parasieten en virussen dan vroeger. Waardoor dit precies komt, is nog niet helemaal duidelijk. Het lijkt ermeê te maken te hebben dat het voor bijen steeds moeilijker wordt om de hele periode dat ze vliegen, dat is van het vroege voorjaar - van begin maart tot en met september - voldoende voedsel te verzamelen. Ze worden daardoor minder sterk en hebben minder weerstand. Bijen verzamelen nectar voor de energie en stuifmeel voor de jonge bijen, het broed.

MINDER BLOEMEN EN KRUIDEN

Hoe komt het dat bijen minder gemakkelijk hun voedsel kunnen verzamelen?

De mens heeft steeds meer ruimte nodig om te wonen en om voedsel te verbouwen voor onszelf en ons vee. Vroeger werd het boerenland gebruikt als hooiland met kruidig gras en korenvelden die vol stonden met klaproos en korenbloem.

Tegenwoordig wordt het gras gekuuld. Op maïsakkers en korenvelden vind je geen kruidige gewassen meer. Daarnaast is er steeds meer ruimte nodig voor woningen en industrie. Het land wordt gebruikt als grasland of als akker met één gewas erop zoals koolzaad of maïs. Eén gewas biedt voedsel in overvloed als het bloeit, maar daarna is er op die plek niets meer voor de bijen. De diversiteit is enorm afgenomen.

EEN SEIZOENLANG BLOEMEN VOOR BIJEN

Daarom is het belang van bloeiende akkerlanden en bloemrijke tuinen en erven groter dan vroeger. Het zou mooi zijn voor onszelf, maar vooral ook voor de bijen als er gedurende het hele vliegseizoen voedsel is in de vorm van bloeiende bomen, bloeiende struiken en planten. Vooral de zomermaanden juni, juli en augustus blijken moeilijke maanden te zijn voor bijen omdat er dan voor hen weinig aantrekkelijke bloemen zijn.

DE BIJ EN DE IMKER

In Nederland komen veel verschillende soorten wilde bijen voor. De meeste wilde bijen leven alleen. Het zijn solitaire bijen. Bijen zijn ongevaarlijk maar een steek kan bij sommige mensen een heftige allergische reactie oproepen.

Honingbijen worden gehouden door imkers. Zij zorgen samen voor heerlijke honing. De honingbij leeft in een volk met een koningin. Imkers zijn te vergelijken met boeren die melkvee houden. Imkers plaatsen hun bijenkasten in boomgaarden, of bij koolzaadvelden en heidevelden. De bijen verzamelen nectar en stuifmeel en spelen tegelijkertijd een rol in de bestuiving. Dat doen ze samen met de wilde bijen, zweefvliegen en andere insecten.

ZONDER BESTUIVING GEEN KERSEN, APPELS EN PEREN

De teloorgang van de (wilde) bijen bedreigt in de toekomst de landbouw. Dit lossen we niet op door meer honingbijen in te zetten. Hier kunnen we alleen wat aan doen door de bijen, zowel honingbijen als wilde bijen de plek te gunnen in de wereld die ze verdienen. Ongeveer een derde van de fruit-, groente- en zaadgewassen is afhankelijk van bestuiving door insecten zoals bijen. Ook fruittelers zijn heel afhankelijk van bijen. Zonder bestuiving zijn er

geen kersen, appels en peren.

Het is dus geweldig dat deze vliegende insecten ons helpen met ons voedsel.

Daarnaast is het ook nog eens prachtig om ze bezig te zien.

Observeer eens een

bij. Bekijk zo'n lijf

helemaal bedekt

met stuifmeel of

zie hoe een vlinder

drinkt van een drup-

pel vruchtensap op

de tuintafel. Het is

pas echt voorjaar als

er fladderende vlin-

ders en zoemende

insecten zijn.

NUTTIG INSECT

Iedereen kan een steentje bijdragen om het de bijen gemakkelijker te maken. Of u nu in het buitengebied woont, een grote of een kleine tuin heeft, mais verbouwt of zelfs alleen maar een balkon heeft.

ELKE PLANT DIE VOEDSEL LEVERT VOOR DE BIJ IS VAN BELANG

Bijen bestuiven bloemen, struiken en bomen in parken, stadstuinen, bermes, akkers, boomgaarden, geveltuinen en bloembakken. Deze bestuiving zorgt er voor dat er bessen en zaden zijn. Deze bessen en zaden zorgen op hun beurt voor het voortbestaan van planten, bomen en struiken. Daarnaast zijn ze belangrijk als voedsel voor mens en vee, maar ook voor vogels en zoogdieren die in de parken, tuinen, velden, bossen en in en rond de akkers leven.

Op het balkon

Zelfs op een balkon kunt u wat betekenen voor de bij. U kunt bloembakken vullen met bloeiende planten. Vaste planten waar bijen van houden zijn onder andere margriet, rozemarijn, lavendel en ooievaarsbek.

In de geveltuin

Ook in de geveltuin kunnen inheemse klimplanten als klimhortensia, hop, kamperfoelie en klimop – die goede stuifmeel- en nectarbronnen zijn – een steentje bijdragen.

Op het erf of in de tuin

Als u de tuin zo inricht dat er voor een langere periode iets in bloei staat, genieten niet alleen de bijen, vlinders en hommels, maar genieten we zelf ook.

Als u een moestuin heeft, kunt u, als alles geoogst is, *Phacelia* of gele mosterd zaaien. Ook kunt u klaver zaaien, die de bodem verrijkt en zorgt voor het vastleggen van stikstof.

Zaden van bloeiende planten zijn overal te koop. Kijk of het past bij de grondsoort die u heeft. Achter in dit boekje vindt u een lijst van één- en tweejarigen en vaste, bloeiende planten die geschikt zijn voor de grond in het rivierengebied.

Vroeger vlochten de mensen prachtige bijenkorven. Het was een hele kunst waarbij er allerlei streekvarianten waren.

MEER RUIMTE?

Wat kunt u doen als u meer ruimte heeft? Heeft u een groot erf of beschikt u over een boomgaard of een akker? Denk dan eens aan een bloemrijke akkerrand of een speciaal bijenbosje dat door zijn gevarieerde samenstelling de hele vliegperiode door voedsel biedt voor de bijen. De natuur zal u belonen. De bijen zorgen voor een goede bestuiving. Dit levert bessen en zaden op. De vogels die worden aangetrokken door deze bessen en zaden, eten daarnaast ook weer insecten die anders misschien overlast veroorzaken in uw boomgaard of op uw akker. En zo is de cirkel weer rond.

BIJENBOSJE

Als u meer dan 12 m² meter beschikbaar heeft, dan is een bijenbosje ook een goeie optie. Een bijenbosje bestaat uit allerlei bomen en struiken. Om het optimaal te maken voor de bijen en het landschap, is het goed om bij de samenstelling van het plantmateriaal voor het bijenbosje goed te kijken naar de locatie, de grondsoort, zon en schaduw en afwisseling waardoor de periode waarin de bijen voedsel vinden groot is. Landschapsbeheer Gelderland

kan u helpen bij het maken van een beplantingsplan voor een geschikt bijenbosje.

Bijenkasten zijn er in allerlei varianten, van heel eenvoudig tot een superdeluxe bijenhotel zoals hieronder.

BOUW EEN BIJENHOTEL

Op een erf, in een tuin en zelfs op een balkon kan een bijenhotel voor een paar solitaire bijen geplaatst worden. Dit lijkt een geweldige uitdaging, maar een kijkje in de schuur en een mooie wandeling met een scherpe blik voor geschikt materiaal levert vaak

al genoeg "bouwstenen" op voor een bijenhotel. Om te weten waar een hotel aan moet voldoen, hoeft u eigenlijk alleen maar te kijken waar wilde bijen zelf hun nestplekje zoeken, waar voelen ze zich thuis? Ze nestelen niet alleen in natuurgebieden. Ze vinden ook een geschikt plekje in het schroefgat van een tuinstoel, in een spleet of gaatje in de muur, in de bodem of in een gaatje in het hout van uw tuinhuisje of gereedschapskast. Een oude dakpan, een oude bloempot, een baksteen met gaatjes, een bosje rietstengels, een afgekloven maïskolf, een paar dennenappel etc. kunnen dus dienst doen als bouw materiaal. Het is voor de bij vooral van belang dat het nestje met de opening richting het zuiden ligt. Heeft u zelf geen inspiratie, dan kunt u ze ook kopen.

PLANTEN MET AANTREKKINGSKRACHT OP VLINDERS EN BIJEN EN GESCHIKT OM TE PLANTEN IN HET RIVIERENGEBIED

Nederlandse naam *Wetenschappelijke naam*

Adderwortel	Polygonum bistorta
Blaassilene	Silene vulgaris
Blauwe Knoop	Succisa pratensis
Boerenwormkruid	Tanacetum vulgare
Breedbladig klokje	Campanula latifolia
Brunel (bijenkorfje)	Prunella vulgaris
Diverse soorten Walstro	Galium
Duifkruid	Scabiosa columbaria
Echte Guldenroede	Solidago virgaurea
Echte koekoeksbloem	Lychnis flos cuculi
Grasklokje	Campanula rotundifolia
Groot kaasjeskruid	Malva sylvestris
Kattendoorn	Ononis spinosa
Kattestaart	Lythrum salicaria
Keizerskaars	Verbascum phlomoides
Klaproos	Papaver rhoeas
Knoopkruid	Centaurea jacea
Leverkruid	Eupatorium cannabinum
Lupine vast	Lupinus polyphyllus
Maagdenpalm	Vinca minor
Meisjesogen	Rudbeckia laciniata
Pastinaak	Pastinaca sativa
Slangenkruid	Echium vulgare
Valeriaan	Valeriana officinalis
Vingerhoedskruid	Digitalis purpurea
Vlasleeuwenbekje	Linaria vulgaris
Wilde Akelei	Aquilegia vulgaris
Wilde Marjolein	Origanum vulgare

Een- en tweejarigen

Nederlandse naam *Wetenschappelijk naam*

Bleke klaproos	Papaver dubium
Grote klaproos	Papaver rhoeas
Korenbloem	Centaurea cyanus
Oosterse klaproos	Papaver orientalis
Ruige rudbeckia	Rudbeckia hirta
Zonnebloem	Helianthus annuus
Zonnebloem	Helianthus debilis

Vaste planten

Nederlandse naam *Wetenschappelijk naam*

Duizendknoop	Persicaria amplexicaulis
Gamander	Teucrium lucidris
Geitenbaard	Aruncus dioicus
Hemelsleutel	Sedum telephium cv
Herfstaster	Aster ageratoides cv
Herfstaster	Aster dumosus cv
Jakobs ladder	Polemonium caeruleum
Japane anemoon	Anemone hupensis cv
Ooievaarsbek	Geranium macrorrhizum cv
Pioenroos	Paeonia officinalis cv
Prachtkaars	Gaura lindheimeri
Vaste lupine	Lupinus polyphyllus
Vetkruid	Sedum spectabile cv

HOUTWALLEN, SINGELS, BLOEMRIJKE AKKERRANDEN EN BERMBEHEER

U kunt nog meer doen. Bent u in het bezit bent van houtwallen of singels? Houdt dan in het beheer rekening met het verbeteren van de biodiversiteit en het voedselaanbod voor bijen, vlinders, hommels etc. Maak ook ruimte voor andere soorten. Zo wordt de biodiversiteit en

het voedselaanbod en de spreiding van het voedselaanbod voor bijen bevorderd.

Als u bloemrijke akkerranden aanlegt, slaat u twee vliegen in één klap. Deze akkerranden rond akkers met landbouwgewassen,

zorgen voor voedsel voor (wilde) bijen en andere insecten. Daarnaast trekken ze vogels en insecten aan die op hun beurt een rol spelen in de bestrijding van ongewenste organismen.

SAMENSTELLING VAN EEN BIJENBOSJE

Om de bijen in het buitengebied te helpen, zijn in overleg met de imkers soorten struiken en bomen bij elkaar gezocht die zorgen voor een ruime spreiding van het aanbod van voedsel in de periode dat de bijen actief zijn. Deze zogenaamde bijenbosjes bestaan het liefst uit struiken en bomen die van nature thuishoren in het rivierengebied.

Hondsroos

Kardinaalsmuts

Gewone Vlier

Kornoelje

Welke soorten kunnen voorkomen in een bijenbosje?

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam (plus hoogte in cm)
Veldesdoorn of Spaanse aak	<i>Acer campestre</i> (50-80)
Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i> (60-100)
Ruwe Berk	<i>Betula pendula</i> (60-100)
Zachte berk	<i>Betula pubescens</i> (60-100)
Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i> (50-80)
Tamme kastanje	<i>Castanea sativa</i>
Wilde clematis, Bosrank	<i>Clematis vitalba</i>
Gele kornoelje	<i>Cornus mas</i>
Rode Kornoelje	<i>Cornus sanguinea</i> (50-100)
Hazelaar	<i>Corylus avellana</i> (50-100)
Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i> (50-100)
Tweestijlige meidoorn	<i>Crataegus laevigata</i> (50-80)
Kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i> (50-100)
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i> (50-80)
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i> (60-100)
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i> (50-80)
Gewone liguster	<i>Ligustrum vulgare</i> (50-80)
Wilde kamperfoelie	<i>Lonicera periclymenum</i>
Wilde appel	<i>Malus sylvestris</i> (50-100)
Wilde mispel	<i>Mespilus germanica</i> (40-60)
Wilde kers, Zoete kers of Boskriek	<i>Prunus avium</i> (60-100)
Inheemse vogelkers	<i>Prunus padus</i> (50-100)
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i> (50-100)
Wilde peer	<i>Pyrus pyraister</i> (50-80)
Zomereik	<i>Quercus robur</i> (50-80)
Wintereik	<i>Quercus petraea</i> (40-80)
Wegedoorn	<i>Rhamnus catharticus</i> (50-80)
Sporkehout	<i>Rhamnus frangula</i> (50-100)
Zwarte bes	<i>Ribes nigrum</i>
Hondsroos	<i>Rosa canina</i> (50-100)
Egelantier	<i>Rosa rubiginosa</i> (50-100)
Bosroos	<i>Rosa arvensis</i> (50-100)
Beklierde heggenroos	<i>Rosa balsamica</i>
Heggenroos	<i>Rosa corymbifera</i> 50-100)
Gewone Vlier	<i>Sambucus nigra</i> (50-100)
Boswilg	<i>Salix caprea</i>
Lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i> (50-100)
Winterlinde	<i>Tilia cordata</i>
Zomerlinde	<i>Tilia platyphyllos</i>
Fladderiep	<i>Ulmus laevis</i> (80-120)
Gelderse Roos	<i>Viburnum opulus</i> (50-80)

COLOFON

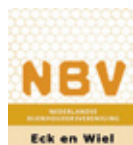
Deze brochure is gemaakt door Stichting Landschapsbeheer Gelderland in opdracht van de gemeenten Buren, Geldermalsen, Maasdriel en Zaltbommel aangesloten bij het Steunpunt Hoogstamfruit.

Contact: Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Rosendael 2a, 6891 DA Rozendaal

T. 026 - 3537444

info@landschapsbeheergelderland.nl

www.landschapsbeheergelderland.nl

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het verbeteren van leefgebieden voor planten en dieren krijgt daarbij speciale aandacht. Elke provinciale organisatie beschikt over de specifieke kennis die nodig is om de regionaal sterk verschillende leefgebieden ook op kleine schaal in stand te houden, zoals in boomgaarden en groenstroken. dat verzekert een levend landschap voor de toekomst.